Vanhusasiavaltuutetun lausunto STV:lle ihmisoikeusselonteosta

- Riippumaton ja itsenäinen viranomainen, joka edistää ikääntyneiden ihmisten asemaa ja oikeuksia
- Laki vanhusasiavaltuutetusta 753/2021
- Valtuutettu Päivi Topo aloitti 5-vuotisessa tehtävässä 15.1.22

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toiminta

- Suomi on yksi maailman nopeimmin ikääntynyt kansakunta ja tämä kehityskulku jatkuu tulevina vuosikymmeninä

Suomen tulisi suunnata rahoitusta iäkkäiden erityisasiantuntijan toiminnan tukemiseen YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toiminnassa ja edistää iäkkäiden henkilöiden ihmisoikeussopimuksen toteutumista YK:ssa

Puuttuva itsemääräämislainsäädäntö vanhuspalveluissa ja korona

- Koronapandemian vuoksi säädetyt rajoitukset vaikeuttivat kaikkein eniten niiden iäkkäiden päivittäistä elämää, jotka tarvitsevat kipeimmin muiden apua ja hoitoa

Ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisen kannalta on vakava puute, että sosiaali- ja terveydenhuollosta puuttuu lainsäädäntö, joka edistää itsemääräämisoikeuden toteutumista silloin, kun potilaan tai asiakkaan kyky itsemääräämiseen on pysyvästi heikentynyt

Vanhuspalveluiden aliresursointi on ikäsyrjinnän yksi ilmenemismuoto

- Monet iäkkäät joutuvat odottamaan kuukausia palveluiden saantia eivätkä saadut palvelut läheskään aina vastaa heidän tarpeitaan

Iäkkäiden henkilöiden perusoikeuksien toteutuminen vaatii hoivaköyhyyteen puuttumista eli iäkkäiden sosiaalityön, kotihoidon ja hoiva-asumisen lisäämistä vastaamaan heidän tarpeitaan. Kansallisella tasolla on seurattava, miten pitkään menee ennen kuin iäkkäät saavat palvelutarpeensa kuulluksi, miten pitkään he odottavat palveluihin pääsyä ja mitä tapahtuu odotusaikana.

Eläkeläisten digitaalisen syrjäytymisen estäminen on julkisen vallan vastuulla

- Sähköisen tunnistamisen vaade on käynyt niin mittavaksi myös julkisissa palveluissa, että se asettaa digitaalisia palveluita käyttämättömät selvästi muita heikompaan asemaan

Digipalveluita käyttämättömien yhdenvertainen asema palveluissa on turvattava lainsäädännöllä. Digitaalisesta asioinnista on tullut kansalaisvelvollisuus. Sen vuoksi julkisen vallan on otettava vastuu siitä, että iäkkäillä on mahdollisuus oppia ja ylläpitää digitaalisia taitojaan ja medialukutaitoaan. Syrjäytyminen digitaalisten valmiuksien puuttumisen vuoksi ei ole ohimenevä ilmiö

Viimeisiä elinvuosia elävä ei voi pitkään odottaa itseään koskevia päätöksiä

- Iäkkäiden saamista palveluista tai siitä, että palveluita ei ole saatu tehtyjen valitusten ja kanteluiden käsittelyaika on välillä niin pitkä, että henkilö saattaa menehtyä ennen kuin hänen asiansa on käsitelty

Iäkkäiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta on olennaista, että he saavat itseään koskevat päätökset kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon sen, että moni iäkkäistä elää viimeisiä elinvuosiaan tai -kuukausiaan. Tarvitsemme lisätietoa siitä, miten kauan valitusten ja kanteluiden sekä edunvalvonnan hakemusten käsittely kestää ja millaisia seurauksia mahdollisista viiveistä on seurannut

Kaltoinkohdellut iäkkäät tarvitsevat apua

- Iäkkäiden kokema kaltoinkohtelu on monimuotoista ja se on usein jatkunut kauan

Väkivallan ja muun kaltoinkohtelun vastaisissa toimissa on koottava tietoa iäkkäiden kokemuksista kotona ja palveluiden piirissä. Iäkkäille on levitettävä enemmän tietoa miten voi omilla toimilla estää kaltoinkohtelua ja miten toimia, jos tulee kaltoinkohdelluksi. Paljon muiden apua tarvitsevan iäkkään jättäminen ilman riittävää tukea ja palvelua on heitteillejätön yksi muoto, joka puolestaan on kaltoinkohtelua

Vanhana vammautuneet mukaan vammaisten henkilöiden ihmisoikeussopimukseen

- Mitä vanhemmaksi ihminen elää sen todennäköisemmin hänellä on päivittäistä elämää vaikeasti haittaavia toimintakyvyn vajeita

Korkea ikä ei ole ihmis- ja perusoikeuksien kannalta millään tavoin hyväksyttävä peruste evätä iäkkäänä vammautuneen oikeutta vammaispalveluihin kuten tällä hetkellä on käytäntö. Olisi selvitettävä, miten iäkkäiden yhdenvertainen kohtelu suhteessa vammaispalveluihin voitaisiin toteuttaa ja mitkä olisivat sen kokonaishyödyt ja-kustannukset

Kiitos!

- vanhusasia@oikeus.fi
- Twitter: @vanhusasia
- Facebook: vanhusasiavaltuutettu

